

„Egy jó zenész nem vonulhat elefántcsonttoronyba”

Beszélgetés Rolla Jánossal,
a Liszt Ferenc Kamarazenekar művészeti vezetőjével

Fennállásának negyvenedik évfordulóját ünnepli a világhírű Liszt Ferenc Kamarazenekar. Rolla Jánossal, az együttes művészeti vezetőjével az elmúlt évtizedekről, értékválasztásról és példaképekről, nemzetközi sikerekről és az általuk életre hívott Zempléni Művészeti Napokról beszélgettünk.

Rolla János hegedűművész 1944-ben született Kőteleken. A Zeneakadémián Kovács Dénes tanítványa volt. 1967-től 1973-ig a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának tagja, 1969-ben a Rádió hegedűversenyén III. díjat nyert. A Liszt Ferenc Kamarazenekarnak 1963-tól, már hallgatóként hangversenymestere, 1979-től művészeti vezetője. Zenekarával az egész világot bejárta, szinte minden földrészen vendégszerepelt. 1981-ben Erdemes Művész kitüntetést, 1984-ben Bartók Béla – Pásztory Ditta-díjat, 1985-ben Kossuth-díjat kapott. Sárospatak kulturális életének fejlesztéséért tett erőfeszítéseit a város díszpolgári címmel ismerte el.

– A Zempléni Művészeti Napok létrehozását ön kezdeményezte a kilencvenes évek elején, s most már tizenkettedszer randevúznak a múzsák

Sárospatakon és környékén. Hol tart ma a fesztivál?

– Azt hiszem, minden nehézség ellenére is egyértelműen sikertörténet, hiszen komoly szakmai tekintélyt vívott ki magának. Fontosnak tartom, hogy – a Zempléni Településszövetség közreműködésével – az egész régiót megmozdította. Évről évre egyre több helység kapcsolódik be a programsorozatba, és a megvalósításban hosszabb ideje szlovák partnerekkel is együttműködünk. Biztos vagyok benne, hogy a zempléni régió, s benne a fesztivál szerepe az Európai Unióhoz való csatlakozással még inkább felértékelődik. Köszönettel tartozunk az Antenna Hungáriának, amely 1992-ben mellénk állt, s azóta is fő támogatója a Zempléni Művészeti Napoknak.

– Az idei zempléni fesztivál azért is különleges, mert jubilál, negyvenedik

születésnapját ünnepli a házigazda Liszt Ferenc Kamarazenekar. Felidézték-e az évfordulón, hogy kiktől tanultak a legtöbbet, s kiket tartanak igazi példaképnek?

– Elsőként kell említenem Sándor Frigyest. A hatvanas évek elején ő volt a konzervatórium igazgatója és a növendékzenekar irányítója; keze alatt ismertük meg a zenekari játék alapjait. Amikor a Zeneakadémián megalapítottuk a magunk együttesét, kértük, hogy tanítson minket továbbra is, ő pedig mesterünk lett másfél évtizedre. Útmutatásait, intelmeit ma is szinte naponta idézzük fel a próbákon, pedagógiai, művészi és előadói tapasztalataiból felmérhetetlenül sokat tanultunk. És ami talán a legfontosabb: a zene szeretetére nevelt bennünket, s azt hiszem, ebben a hosszú „házasságban” mindmáig ez tartja össze a társaságot. A példaképek között kell említeni azt a néhány kamarazenekart – I Musici di Roma, Stuttgarti, Zágrábi és Angol Kamarazenekar – is, akik a mi pályakezdésünk idején voltak pályájuk csúcán. Követésre méltónak tekintettük őket, hallgattuk a lemezeiket, és szörnyülködtünk, hogy mi még mennyi mindent nem tudunk a zenekari játékról. Szerencsére még a diploma után is visszajárhattunk az

Akadémiára Sándor Frigyeshoz és Simon Alberthez, akik nagyon magasra tették a léceket. Bennünk pedig ott volt a lelkesedés, hogy megmutassuk: egyszer mi is leszünk olyan jók, mint a világ élvonalbeli zenekarai. A hatvanas években mindenhová elmentünk, ahol zenélni lehetett. Ha arra volt szükség, felástuk a Kiscelli Múzeum kertjét, hogy hangversenyt adhassunk ott. Nyaranta pedig Keszthelyre jártunk, ahol a művelődési ház igazgatója megengedte, hogy szállásért és ellátásért cserébe szabadtéri koncerteket adjunk a nyaralóknak.

– Az sem szegte a kedvüket, hogy a diploma megszerzése után mindannyiuknak szimfonikus zenekarban kellett elhelyezkedni, s csak „mellékállásban” muzsikálhattak együtt?

– Kezdetben nem láttunk más lehetőséget. A hatvanas évek közepén adott volt egy fiatal együttes, amely „alulról” építkezve, saját elhatározásából jött létre, és adott volt egy merev, dogmatikus, mozdíthatatlannak látszó, központilag irányított struktúra. A zenekar azonban már a pártállamban bizonyította, hogy másképp is lehet működni. Egyre több külföldi meghívást kaptunk, s ez lassan összeegyeztethetlenné vált a

főállásunkkal. '73-ban mégis nagy merészség volt, hogy elhatároztuk: kizárólag a kamarazenekari munkából fogunk megélni. Hatalmi szóval nem merték megszüntetni az együttest – ekkor már nemzetközi hírünk és jelentős törzsközönségünk volt –, de nem is támogatták különösebben. Először Lehel György, a Rádiózenekar vezetője járt ki a minisztériumnál egy kis ösztöndíjat nekünk. Később már az Országos Filharmónia akkori igazgatója, Lakatos Éva is látott bennünk fantáziát, mert észrevette, hogy megtelnek a koncerttermek, ha mi játszunk. Lassan a minisztérium is megbarátkozott velünk, s végül 1976-ban kaptunk hivatalos státuszt. Mi már a hetvenes években rájöttünk, hogy kizárólag a kereslet dönti el, szükség van-e egy produkcióra vagy nincs. Korán megtanultuk, mi a piacgazdaság, mit jelent az igazi versenyhelyzet. El is nevezték az együttest „gebines” zenekarnak.

– Ezek szerint nem érte önöket váratlanul, amikor a rendszerváltás után az állam részben kivonult a kultúra támogatásából, s ez sokakat nehéz helyzetbe hozott...

– A mi esetünkben az állam túlságosan is kivonult: a kilencvenes évek elején az akkori kulturális kormányzat gyakorlatilag megvonta a zenekar

támogatását, a létünk is veszélybe került. Nehéz hónapokat, sőt éveket éltünk át, aztán 1993-ban, Vass Lajos kezdeményezésére Szolnok városa lett a fenntartónk. A tőlük kapott szerény, de biztos összegből, illetve az önkormányzati zenekarok támogatására fordítható minisztériumi keretből fedezzük a béreket, az összes többi kiadást pedig alapítványunk próbálja finanszírozni. Ehhez társul még némi fellépési díj, illetve a külföldi turnék, koncertek bevétele – ezek száma azonban az utóbbi időben jelentősen megcsappant.

– Bár műfaji határok már régóta nem léteznek, mégis sokakat meglep, hogy a zenekar mennyire nyitott a klasszikus zenén kívüli stílusok felé. A Budapest Klezmer Banddel közös produkciók esetében például már nem csak alkalmi együttműködésről, hanem egyfajta „stratégiai szövetségről” beszélhetünk...

– Valóban nagy érdeklődéssel és nyitottan figyeljük a klasszikus zenén kívüli irányzatokat – különösen azokat az előadókat, akik ugyanolyan komolyan veszik és professzionális szinten művelik a saját műfajukat, mint mi a kamarazenekari játékot. Azt hiszem, egy jó zenész nem engedheti magát beskatulyázni, nem vonulhat elefántcsonttoronyba, s nem lehetnek előítéletei. Nem szabad lenézni az

úgynevezett könnyűzenét sem, mert egyrészt sokkal szélesebb kör szereti, mint a komolyzenét – s ez számunkra mindenképpen intő jel –, másrészt ez a műfaj is képviselhet jelentős értéket. Emlékszem, hogy a hatvanas években, a Zeneakadémia védett légkörében micsoda megbotránkozással figyeltük a Beatles és a Rolling Stones tevékenységét. Ma már tudom, hogy John Lennon vagy Mick Jagger éppúgy hozzátartozik a 20. század kultúrtörténetéhez, mint a klasszikus zeneszerzők. Nagyon örülök, hogy az elmúlt években együtt dolgozhattunk Snétberger Ferenc gitárművésszel, Vukán György triójával, közreműködtünk a debreceni dzsesszfesztiválon és különböző színházi produkciókban. Valóban a Budapest Klezmer Banddel találtunk leginkább egymásra: nagyra becsülöm azt a tiszta, önfelelt, igényes és virtuóz muzsikálást, ami Jávari Ferencet és csapatát jellemzi. Azt se felejtjük el, hogy Itzhak Perlman is beállt egy lengyel zenekarba klezmert játszani, Yehudi Menuhin szívesen játszott Grappelli-darabokat, s talán az sem volt véletlen, hogy Jean-Pierre Rampal a hetvenedik születésnap koncertjére Ravi Shankart hívta meg vendégnek. Máig emlékezetes számomra az az élmény is, amikor Isaac Sternt elvittem egy budapesti

étterembe, és őszinte csodálattal hallgatta az ott muzsikáló cigányzenekart.

– Negyven éve működik az együttes, s bár ma is sokat utaznak, hihetetlenül aktívak, de előbb-utóbb mégis gondolniuk kell a visszavonulásra, a nemzedékváltásra. Hogyan tervezik az együttes jövőjét?

– A kilencvenes években – főleg a nehezebb időszakokban – sokat tépelődtünk, hogy mi legyen: megvárjuk-e, amíg megöregsünk, és hagyjuk a zenekart csendben elsorvadni, vagy beengedjük a fiatalokat, s általuk mi magunk is megpróbálunk megújulni. Végül az utóbbi megoldást választottuk: úgy éreztük, talán még tudnak profitálni belőlünk azok a fiatalok, akik hozzánk kerülnek. A zenekar tagjai közül egyébként többen foglalkoznak utánpótlás-neveléssel, sőt maguk is kamarazenekart vezetnek: Áldor Lili az Erkel Ferenc Kamarazenekarral, Kostyál Kálmán a Sándor Frigyes Kamarazenekarral foglalkozik, s mindkét együttesből vettünk már át tagokat. Dolgozunk tovább, és megpróbáljuk átörökíteni azt a szellemiséget, azt az örökséget, amit egykor mestereinktől kaptunk.

Az interjút készítette: Retkes Attila

